

SAİNT-DENİS RUHBANININ KRONİĞİ ADLI FRANSIZ KAYNAĞINA GÖRE NİĞBOLU SAVAŞI

Mustafa DAŞ*

Özet

Yıldırım Bayezid (1389-1402) döneminde Osmanlıların 1396 yılında Niğbolu’da Haçlı ordusuna karşı kazandıkları zafer Türklerin Balkanlardaki egemenliklerini kalıcı hale getirmiştir. Macar Kralı Sigismund ve Bizans İmparatoru II. Manuel’in çağrılılarıyla yapılan Niğbolu Haçlı Seferi’ne Fransızlar büyük ilgi göstermişti. Haçlı ordusunun büyük çoğunluğunu Fransızlar oluşturuyordu ve Jean Sans Peure başta olmak üzere birçok Fransız aristokrat ordunun kumandasındaydılar. Bu haliyle Niğbolu Haçlı Seferi Fransızların bir savaşı olarak görülmekteydi. Yıldırım Bayezid’in başarılı idaresiyle Türk ordusu Niğbolu önlerinde Haçlıları mağlup etti. Bu yenilgi şüphesiz en fazla Fransa’da yankı bulmuştur. Bir ruhbanın kaleminden çıkan ve savaşın çağdaşı olan Saint-Denis kroniği veya diğer adıyla VI. Charles’ın Vekayinâmesi, Niğbolu Haçlı Seferi’nin organize edilmesi, hazırlıkları, savaşın gelişimi ve sonuçları üzerine değerli veriler sunmaktadır. Bu veriler mağlup tarafın gözlemlerini yansıtması bakımından ilginç olduğu gibi olayın çağdaşı bir şahit tarafından yazılmış olması bakımından da değerlidir.

Anahtar Kelimeler: *Niğbolu Savaşı, Saint-Denis Kroniği, Michel Pintoin, Osmanlılar.*

Abstract

Battle of Nicopolis according to the French Source Titled “The Chronicle of Saint-Denis Clergy”

The victory that the Ottomans got against the Crusaders in 1396 in Nigbolu during Yıldırım Bayezid (1389-1402) period made the sovereignty of Turks permanent in the Balkans. The French took a great interest in Nigbolu Crusader Run, which was made by the call of the Hungarian king, Sigismund, and the Byzantium Emperor, Manuel II. The French formed the majority of the Crusader army and many French aristocrats, primarily Jean Sans Peure, were in command of the army. In this case, Nigbolu Crusader Run was considered to be the war of the French. With the successful command of Yıldırım Bayezid, Turkish army defeated the Crusaders at around Nigbolu. It is no doubt that this defeat echoed most in France. Saint Denis chronicle written by a clergy and concurrent with the war, the Chronicle of Charles VI in its other name, presents valuable information about the organization of Nigbolu Crusader Run, its preparations, the development and results of the war. These data are invaluable in terms of its being written by a witness to the age as well as of its reflecting the observations of the defeated side.

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İzmir, mustafa.das@deu.edu.tr

Keywords: *The Battle of Nicopolis, Chronique du Religieux de Saint-Denis, Michel Pintoin, Ottomans.*

Türk tarihinin önemli dönüm noktalarından biri olan Niğbolu savaşı (28 Eylül 1396) Osmanlıların Avrupa'da kalıcılığını teyit ettiği gibi, günümüz Balkanlarının etnik ve kültürel bakımdan oluşumunda da önemli bir gelişmedir. Türklerin bu parlak zaferi Fransızların tarihinde de önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Niğbolu Haçlı Seferi'ni gerçekleştiren ordu büyük ölçüde Fransızlardan oluşuyordu. Bu ordunun uğradığı mağlubiyet tüm Hıristiyan kamuoyunda fakat özellikle de Fransızlar arasında çok derin izler bırakmıştır. Bu bozgun ileriki dönemlerde Fransızları millet haline getiren ve modern anlamda Fransız milliyetçiliğinin tarihi kaynaklarından sayılan, tarihteki ortak milli hissiyat unsurlarından biri olarak kaydedilmektedir. Fransız milli tarihi bakımından önemli oluşu, Haçlı seferi olarak tüm Hıristiyanlık âlemini ilgilendirmesi, Balkanların kaderini tayin etmesi ve Türk tarihinin parlak zaferlerinden biri olması gibi birçok yönden önem arz eden bu savaş üzerine çok sayıda çalışmalar yapıldı ve halen de yapılmaktadır¹.

Niğbolu Savaşı dönemin birçok Fransız kaynağında anlatılmaktadır. Bu kaynaklardan biri de *La Chronique Religieuse de Saint-Denis* [Saint-Denis Ruhbanının Kraniği] adıyla bilinen vekayinâmedir. Söz konusu tarih kitabı Fransa Kralı VI. Charles (1380-1422) zamanındaki tarihi gelişmeleri içermektedir. Eseri Saint-Denis manastırındaki bir ruhban kaleme alınmıştır. Bu eser *La Chronique du Religieux de Saint-Denis* adıyla tanınmış ve Louis-François Bellaguet tarafından yayımlanmıştır². Kroniğin yazarının kim olduğu uzun süre tartışma konusu oldu. Nicole Grévy-Pons ve Ezio Ornato yazarın Saint-Denis Manastırı'nda ilahi söylemekle görevli keşişlerden Michel Pintoin olduğunu yaptıkları çalışmada ortaya çıkarttılar³. Onların bu tespiti daha sonra yapılan çalışmalarla da doğrulandı⁴. Michel Pintoin hakkında bilinenler çok fazla değildir. Onun 1349 yılında doğduğu sanılıyor. 1368'de Saint-Denis Manastırında keşiş olarak bulunuyordu. Manastırda iyi bir eğitim görmüş, dini ve edebi konularda yorum ve yazma yeteneğiyle ön plana çıkmıştı. Diploması alanında da kendini göstermiş 1381'de Londra'ya, 1386 'da Ecluse'e ve 1393'de Leulingen'e resmi görevle gitmişti. 1412 ve 1414'de Kral VI. Charles'a seferlerinde eşlik etmişti⁵.

Michel Pintoin bir tarih kitabı yazma kararını manastır başrahibinin teşvik ve isteği üzerine aldı. Eserini 1390 yılı sonlarına doğru Latince olarak

¹ Niğbolu savaşı üzerine en tanınan çalışmalar Atiya 1934; Nicolle 1999.

² *Chronique* 6 cilt.

³ Grévy- Ornato 1976, s.85-102.

⁴ Guenée 1994.

⁵ *Chronique*, c.I, s.134, 452; c.II, s.76; B. Guenée 1994, s.XVII.

yazmaya başladı. Eser yazılırken güdülen yegâne amaç Kral VI. Charles'ın ve Fransa Krallığı'nın şan ve büyüklüğünü anlatmaktır. Michel Pintoin yazdığı tarih kitabına *Chronica Karoli Sexti* yani Altıncı Charles'ın Vekayinâmesi adını vermişti. Bu vekayinâmeyi L. F. Bellaguet altı cilt olarak yayımladı. Ciltler VI. Charles'ın hüküm sürdüğü her yıl bir kitap olacak şekilde bölümlere, kitap adı verilen bölümler de “cahpitre” adlı kısımlara ayrıldı.

Kral VI. Charles ve Fransa Krallığı'nın şan ve şöhretini göstermeye adanmış eserde Michel Pintoin, Vekayinâmesinin, “üzüntü verici veya gururlandırıcı söylenmeye değer ne varsa hepsini” toplayan bir tarafında şan diğer tarafında utanç duyulacak olayları sunan iki yapraklı levha olduğunu söylüyor⁶. Böylesi bir prensiple hareket eden yazarın Niğbolu'da uğranılan mağlubiyeti bütün yönleriyle ve gerçekleri olduğu gibi yansıtması beklenir. Fakat bazen Michel Pintoin'ın duyduğu derin acı ve üzüntünün etkisiyle ve elbette resmi tarihçi olmasından ötürü, yaşananlar karşısında “en iyisi ebediyen sessizliğe gömülmeyi” tercih etmesi, onun kendi koyduğu prensibi ihlal edebildiğini göstermektedir⁷.

Niğbolu Seferi'nin yapılması ve bozunun yaşanması sırasında Michel Pintoin, başkent Paris dışına çıkmamıştır. Sefere katılması da söz konusu değildir. Fakat sefer sırasında gelişen olayları ve savaş meydanında yaşananları birinci elden görgü tanıklarının şahitliklerine dayanarak anlatır. Bu şahitlerden sadece Burgonyalı asil Gauthier des Roches'un ismini zikretmektedir⁸. Bu şahsın dışında gerek sarayda gerekse Paris'in farklı yerlerinde savaşa katılmış olan şövalye ve aristokratlarla mutlaka karşılaşmış onlardan savaşa ilişkin gelişmeleri öğrenmiştir. Savaş hakkında saraya sunulan rapor ve resmi yazılar da Michel Pintoin'nın meçhulü olmasa gerekir.

Kronikte 1396 yılına ayrılan XVII. Kitap adlı bölümde bu yıl içerisinde yaşanan olaylarla birlikte Niğbolu Seferi ile ilgili gelişmeler düzgün bir kronolojik sırayla sunulmaktadır⁹. Bu bölümün III. Kısımında Michel Pintoin, Macar Kralı Sigismund'un elçilerinin gelmesini ve Kral VI. Charles'dan Türklere karşı yardım istemeleriyle Niğbolu Seferi'ne ilişkin anlatısına başlamaktadır¹⁰. Yazar dört kişiden oluşan Macar elçilik heyetinin isimlerini vermez fakat onların kabul töreninde hazır bulunanlara dayanarak, gelen elçilerin yüksek düzeyden insanlar olduğu, statüleri ve giyimleriyle, sırada bekleyen İngiliz ve Aragon elçilerinden daha üstün oldukları için ilk önce kabul

⁶ Guenée 1994. c.I, s.L.

⁷ Gauchier 1996, c.1, s.93-104.

⁸ Bu şahıstan duyumlarını yazar bizzat eserinin XXIX kısmında belirtiyor.

⁹ Chronique, c.II, s.417- 535.

¹⁰ Chronique, c.II, s.425.

edildiklerini özellikle vurguluyor. Elçiler yaptıkları duygusal konuşmada Macar hanedanıyla Fransa Kralı arasındaki akrabalığa özenle vurgu yapıp, kendilerinin Balkanlar'da Hıristiyanlığı savunduklarını bilhassa belirtiyorlar. Türklerin Hıristiyanlara zulmettiklerini, Hıristiyan ülkeleri işgal ettiklerini, kendilerinin onları durdurmayı sınırlı imkânlarıyla başaramadığını, efendileri kralın aralarındaki akrabalığa ve dindaşlığa dayanarak yardım istihham ettiğini duygusal ve çarpıcı biçimde dile getirmelerini Michel Pintoin sanki onların yanındaymış gibi aktarıyor. Kabul merasiminde bulunan herkes bu yardım talebini olumlu bulmuş ve kral da dokuz gün sonra elçileri ülkelerine geri uğurlarken yardım talebinin kabul edildiğini bildirdi.

Michel Pintoin'nın satır aralarında Türklere karşı sefere çıkmayı kabul etmekle, Fransa Kralının hedeflediği Hıristiyan dünyasının lideri olma, Fransa'nın gücünü arttırma, Philippe le Hardi'nin oğlu Jean'ı ordunun başına getirerek kişisel gücünü pekiştirme gibi politik çıkarlar gözden kaçmasa da, Türkleri Balkanlardan atarak tüm Hıristiyanlığa hizmet etmek eserde seferin başlıca amacı olarak sunuluyor¹¹. Ruhban olarak Michel Pintoin, Niğbolu seferini salt dini gerekçelerle yapılan gerçek anlamda bir Haçlı seferi olarak görme ve sunma çabası içinde olduğu açık biçimde görülmektedir. Bu kutsal görev uğruna haçı kabul edenlerin tam listesini kaynağımız "boş yere lafı uzatmamak adına" vermiyor. Fakat Burgonya dükünün oğlu Korkusuz Jean'ı özellikle zikrediyor. Çok sayıda şövalyenin onunla birlikte gitmek istediğini fakat Jean'ın bunlardan sadece iki binini kabul ettiğini belirten Michel Pintoin, Jean'ın yoldaşları olarak sefere katılanlardan Philippe d'Artois, Jean de Vienne, Mareşal Jean le Mingre Boucicaut, Enguerrand de Couy ve birkaç diğer ünlü asilin, sahip oldukları makam ve unvanlarıyla birlikte isimlerini sayıyor. Türklere karşı yapılan sefer çağrısının Fransa'da yarattığı heyecan bir diğer çağdaş kaynak olan Mareşal Boucicaut'nun biyografisinde de tespit edilmektedir¹². Seferin başına getirilen Nevers Kontu Korkusuz Jean'ı babası Burgonya Dükü Philippe le Hardi'nin Saint-Denis Kilisesi'ne getirmesi ve burada yapılan ayinde seferin başarısı için dua edilmesini müteakip, Mart ayının sonlarında yola çıkıldığı kaynaktan belirtiliyor¹³.

Macar kralının Avrupa Hıristiyan âleminin geneline yönelik yaptığı yardım çağrısı sonucunda ilan edilen Haçlı Seferi'ne katılım büyük ölçekte Fransa'dan olsa da İngiltere, Almanya, İtalyan Cumhuriyetleri (Venedik, Milano v.s.) birçok ülkeden katılanlar olmuştu. Fransızlar dışındaki birlikler Saint-Denis Ruhbanının dikkatini çekmemiş görünüyor. Kaynağımız Haçlı

¹¹ Guenée 1994, c.I, chp.XXIII, s.488.

¹² Le Livre des fais, s.88-93.

¹³ Chronique, c.II, s.428.

ordusunun Tuna'ya kadar ilerleyişinde izlediği güzergâhı da ayrıntılı anlatmıyor. Hareket edişlerinden üç ay sonra Almanya, Bavyera ve Avusturya üzerinde Fransız ordusunun Tuna kıyılarına ulaştığı belirtilmekle yetiniliyor¹⁴. Burada Keşiş Michel Pintoin'ın Nevers Kontu Korkusuz Jean'ın komutasındaki Fransız asilleri ve askerlerine yönelik ağır eleştirilerine tanık oluyoruz. Lüks çadırlar içerisinde ziyafetler ve şölenler yapılması, mükellef yemekler ve şaraplar tüketilmesi, giyim ve kuşamda gösterişin tercih edilmesi, kumar ve şans oyunları, orduyu takip eden hayat kadınları Michel Pintoin'nın öfkelediği ve haçı kabul edenlere yakıştıramadığı davranış ve unsurlar olarak sıralınıyor. Din adamlarının seferin üst düzey komutanlarına, “eğer ilahi gazaptan sakınılmak isteniyorsa hayat kadınlarının kovulması, her türlü aşırılık ve sapkınlıktan uzak durulması, kumar ve şans oyunlarının yasaklanması gerektiğini” söylediklerini fakat bu tavsiyelerin “sağır kulaklara konuşma” olarak kaldığını ifade ederek, Michel Pintoin, bir taraftan Haçlı ordusundaki düzensizliğe dikkat çekmekte diğer taraftan da ruhbanları bu düzensizlikten sorumlu olmadığını göstermeye çabalamaktadır¹⁵.

Haçlı ordusunun Tuna'yı geçmesi ve bundan sonra izlenecek strateji konusu kaynakta genişçe işlenmektedir. Haçlı ileri gelenlerinin Kral Sigismund'a heyet gönderip öneri ve görüşlerini almaları Michel Pintoin'nın çok olumlu bulduğu bir tavır olarak göze çarpıyor. Sigismund, kaynağımızın nazarında tecrübeli, ileri görüşlü ve dindar bir hükümdar olarak tasvir ediliyor. Bu görüşmelerde Sigismund, Türk topraklarına karşı ileri hareket düzenlenmemesi, Sultan Bayezid'in Macaristan'a saldırmasının beklenilmesi, kendisinin ordusuyla ileri de kalırken, Fransızların geri de destek kuvvetleri olarak kalmalarını ve bir savunma savaşı yapılmasını önerdi. Michel Pintoin, bu öneriler ve gerekçelerini Sigismund'un ağızından uzun uzun nakletmektedir¹⁶. Bu anlatılanlara itibar etmek gerekir zira Michel Pintoin, tüm bu konuşmaları, görüşmelere bizzat katılan Gauthier des Roches'un kendisinden dinlemiştir. Sigismund'un önerileri Fransızlar arasında sert bir muhalefetle karşılaştı. Özellikle genç şövalyeler, geride artçı olarak kalmayı ve savunma savaşı önerilerini gururlarına yediremediler. İleri harekât yapılması ve taarruz edilmesi görüşü kabul edildi. Bu durum Saint-Denis Keşişi Michel Pintoin'nın yeniden Fransız ordusunu eleştirmesine yol açmaktadır. O edebi bir üslupla; “inatçı zihinlere selamete götürecek teklifleri sunmak rüzgâra söz söylemek” olduğunu

¹⁴ Chronique, c.II, s.483.

¹⁵ Chronique, c.II, s.485; Gaucher 1996, s.99.

¹⁶ Chronique, c.II, s. 485-487.

Eylül ayının ilk günlerinde ileri harekâta geçilmesi kararının alındığını belirtiyor¹⁷.

Tuna'nın güneyine geçiş Türklere ait bazı yerlerin zapt edilmesi, Rahova'nın düşürülmesi ve Niğbolu'nun kuşatılması XXIV kısımda /chapitre “Hıristiyanlar Rahova kalesini zaptettiler ve Niğbolu şehrini kuşattılar” başlığı altında oldukça ayrıntılı biçimde anlatılmaktadır¹⁸. XXV. kısımdaysa, Türk Padişahı Yıldırım Bayezid'in gelişi, bunun Haçlı ordusunda duyulması, duyulan endişe ve panik, Niğbolu kuşatmasının kaldırılması ve Türk esirlerin katledilmesi üzerinde durulmaktadır. Burada dikkate değer durum ise, bu son gelişmeye kadar bir ruhban olan Keşiş Michel Pintoin her fırsatta Hıristiyanlığı yüceltip, Müslümanlığı yermekte ve Müslümanları ölçsüzce şiddet kullanan, kan döken zalimler olarak sunmaktadır. Bilhassa Sultan Bayezid'i “dinsiz bir zalim” gibi göstererek, tüm Müslümanları onun şahsında itham etmektedir. Türk esirlerini katledilmesini Michel Pintoin sert biçimde kınamakta ve bu eylemi eşi benzeri görülmemiş bir zalimlik olarak görmekte ve gözyaşları dökmeksizin bu olayın anlatılamayacağını ifade etmektedir. Dahası Michel Pintoin'a göre bu zalimlik ilahi adaletin gazabını elbette çekecektir¹⁹.

28 Eylül 1396'da gerçekleşen Niğbolu Savaşı Saint-Denis Ruhabanının kroniğinde iki kısım halinde ele alınıyor. Türkler nasıl saldırdılar ve önce yenildiler başlığını taşıyan XXVI. kısımda, savaşın ilk evresi işleniyor²⁰. Bu sırada iki orduya ilişkin bazı rakamlar da veriliyor. Haçlı ordusunun kırk bin ve Macar kuvvetlerinin ise beş bin olduğu belirtiliyor. Türk ordusu ise daha kalabalık olarak gösteriliyor. Michel Pintoin, sözlerine itibar edilenlerin ağzından öğrendim; “öncü birlikleri yirmi binden fazla olan yayalar ve onları destekleyen otuz bin süvariye. Bayezid'in sakladığı ihtiyat kuvvetleri kırk bindi”²¹. Kaynağımızda, iki ordunun savaş düzeni, Fransız birliklerindeki heyecan, kargaşa ve tedbirsizlik, buna karşın Türk ordusundaki düzen yazarın vurguladığı hususların başında geliyor. Bununla birlikte saldırı emrinin verilmesiyle Fransızların gösterdiği kahramanlık coşkulu ifadelerle anlatılıyor. Türklerin de kahramanca direnip savaşmalarına da vurgu yapılması ihmal edilmiyor. Çarpışmalar ve kahramanlık öyküleri uzun uzadıya sıralınırken, Sultan Bayezid'in ustaca bir savaş taktiği izleyerek Haçlı ordusunu hırpalayıp yorarak tepelik bir alana çekmesi, bütün gücünü tüketen ve bir hayli zaiyat veren Fransızların Türkleri bozguna uğrattıklarını sanmaları, Fransızların tepeye

¹⁷ Chronique, c.II, s.493.

¹⁸ Chronique, c.II, s.493-499.

¹⁹ Chronique, c.II, s. 499-503; Gauchier 1996, s.95.

²⁰ Chronique, c.II, s.503-

²¹ Chronique, c.II, s.505.

çıktıklarında, çarpışmaya yeni giren taze Türk kuvvetlerince kuşatıldıklarını görmeleri ve bunun sonucunda yaşanan şaşkınlık, panik ve kargaşaya, Michel Pintoin sanki savaş meydanında bizzat anlatıyor²².

Savaşın ikinci evresi ve bozgun XXVII. kısımda “Hıristiyanlar Türkler tarafından mağlubiyete uğratıldılar” başlığıyla verilmektedir. İlk başlarda “aslanlar gibi ilerleyen Fransızlar” tepeye ulaştıklarında “korkak tavşanlara döndüler”²³. Komutanları onları ne savaş düzenine sokabildi ne de kılıç çekmeye ikna edebildi. Kuşatma altında umutsuz olduklarını görünce geri çekilip gemilere kendilerini atarak kurtulmayı düşündüler. Durumun umutsuzluğunu gören Macar askerleri krallarını bırakıp kaçtılar. Bu tespitleri yapan Michel Pintoin, savaşın ikinci evresinde Bayezid’in kuşattığı Haçlı ordusunun dağılmasını, Türklerin karşı saldırılarını ve uğranılan bozgunu yine kahramanlık öyküleri eşliğinde anlatıyor²⁴.

Niğbolu’daki bozgun sonrasında yaşananlar XXVIII. ve XIX. kısımlarda “Bayezid’in huzurunda Türklerin Hıristiyanlara yaptıkları zulümler” ve “Hıristiyanların kıyım haberi her tarafta yayıldı” başlıklarıyla okuyucuya sunuluyor. Bu bölümlerde başta Sultan Bayezid olmak üzere Türklere yönelik ağır ithamlar ve duygusal yaklaşımlar sergilenmektedir. Esir edilen birçok Fransızın infaz gerekçesi olarak daha önce Fransızların katlettiği Türk esirlerin gösterilmesi tek olumlu yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Mağlubiyetin Hıristiyan kamuoyunda ve bilhassa Fransa’da yarattığı acı ve üzüntü de edebi bir üslupla etkileyici bir şekilde anlatılmaktadır.

Saint-Denis Ruhbanının Kroniği dini kimlik taşıyan bir şahsiyetin kaleminden çıkmıştır. Elbette o dini bakış açısından gelişmeleri değerlendirip yorumlar ve aktarır. Nitekim Niğbolu’da uğranılan mağlubiyetin gerekçesini de öncelikle dini motiflere bağlamaktadır. İşlenen günahlardan ve yapılan aşırılıklardan dolayı Tanrı’nın gazabına uğranıldı. Tanrı Bayezid vasıtasıyla inananları cezalandırdı. Tanrı’nın isteğine kim karşı gelebilir. Bununla birlikte Michel Pintoin, sakinmeden yenilginin sebebi olarak Fransız ordusunun iyi yönetilememesini, ordudaki disiplinsizlik, düzensizlik ve dağınıklığı göstermektedir. Buna karşın Mareşal Boucicaut’nun biyografisinde yenilginin temel gerekçesi olarak Macarların gevşekliği ve Türklerin kalabalık oluşu ön plana çıkartılır. Doğrudan olmamakla birlikte satır aralarında Saint-Denis Keşişi Michel Pintoin, Türk ordusunun başarılı biçimde sevk ve idare edilmesinin ve Türklerin savaşçılığının Niğbolu savaşının kaderini tayin ettiğini kabul etmektedir.

²² Chronique, c.II, s.505-510.

²³ Chronique, c.II, s.511.

²⁴ Chronique, c.II, s.511-515.

Michel Pintoin'in yazdığı ve Saint-Denis Ruhbanının Kroniği olarak tanınan eser, çağdaş Fransız kaynakları arasında Niğbolu Savaşı'nı oldukça tafislatlı ve gerçek haliyle anlatması bakımlarından en değerlisi olarak görülmelidir. Duygusal ve dini yaklaşımlar haricinde savaşın gelişimi, kaynakta, birçok yönleriyle açık ve doğru biçimde sunulmaktadır. Eser Türk tarihi bakımından sadece Niğbolu Savaşı dolayısıyla değerli bir kaynak olmayıp XIV ve XV. yüzyıllarda Türkleri ilgilendiren birçok gelişmeye yer vermesi bakımından da önemlidir²⁵.

²⁵ Daş 2007, s.203-210.

BİBLİYOGRAFYA

- Atiya 1934 A. S. Atiya, *The Crusade of Nicopolis*, London.
Chronique *Chronique du Religieux de Saint-Denys*, ed. et trad. M. L. Bellaguet, 6 cilt 1839-1852.
- Dađ 2007/1 M. Dađ, “La Chronique du Religieux de Saint-Denis adlı Fransız Kaynağının Türk tarihi Bakımından Deđeri”, *Folklor / Edebiyat*, c. 49, s.203-210.
- Gauchier 1996 E. Gauchier, “Deux regards sur une défaite: Nicopolis (d’après la Chronique du Religieux de Saint-Denis et le Livre des faits de Boucicaut)”, *Cahiers de Recherches Médiévales et Humanistes*, c. 1, s.93-104.
- Grévy- Ornato 1976 N. Grévy-Pons et E. Ornato, “qui est l’auteur de la chronique latine de Charles VI, dite du Religieux de Saint-Denis?”, *Bibliothque de l’Ecole des Chartes*, c. 134, s.85-102.
- Guenée 1994 B. Guenée, “Michel Pintoin: sa vie, son oeuvre”, *Chronique du Religieux de Saint-Denys*, c I, Paris.
- Le Livre des fais *Le Livre des fais du bon mesure Jehan le Maingre, dit Bouciquaut, Mareschal de France et Gouverneur de Jennes*, ed. D. Lalande, Cenevre 1985, s. 88-93.
- Nicolle 1999 D. Nicolle, *Nicopolis 1396: The Last Crusade*, Oxford.

Mustafa Dađ